

MULTIPLICAREA RAPORTURILOR DE COMERȚ INTERNAȚIONAL ÎN CONTEXTUL GLOBALIZĂRII

*Lector univ. drd. Angelica Roșu
Universitatea „Danubius” Galați
Avocat - Baroul Galați*

Le monde actuel est le témoin des plus profondes transformations que l'humanité ait jamais connu, changements qui ont généré non seulement des performances et des progrès impressionnants mais aussi des crises graves. Ce processus qui a entraîné l'entière société a été génériquement dénommé globalisation.

La globalisation est à la fois une réalité, essentiellement dans les domaines économiques, technologiques et quant aux échanges commerciaux, et une façon de percevoir le monde sous l'angle international. Il convient de la saisir en termes d'ambivalences et de contradictions : elle peut favoriser les échanges culturels et scientifiques, mais aussi faciliter la concertation entre des organisations criminelles, par la diffusion des droits de l'homme contribuer à un accroissement des libertés, mais aussi briser des cultures ou porter atteinte à des économies traditionnelles, etc.

S'il est difficile de déterminer dans quelle mesure la globalisation représente une cause directe dans l'origine ou la poursuite de certains conflits, il est probable que l'aspect économique joue un rôle accru dans nombre de conflits contemporains. La résistance à la globalisation et la lutte, parfois violente, pour la préservation d'une identité culturelle sont également à mentionner. Le terrorisme, et la lutte internationale contre cette forme de violence, participent de ce processus de globalisation, au risque aussi de simplifier les causes et enjeux de ce phénomène.

În decursul timpului, umanitatea a fost martora unor profunde schimbări în structura și funcționarea economiei, cu performanțe impresionante sub aspect tehnic, în producție, comerț, servicii și mai ales în sistemul informațional și comunicațional, dar și cu decalaje și disfuncționalități îngrijorătoare privind repartiția mărfurilor și a veniturilor, precum și gestiunea stărilor conflictuale și de criză¹. În căutarea celui mai adecvat termen pentru a reda aceste schimbări, cu aproximativ două secole în urmă, specialiștii optau pentru utilizarea unui conceptului de globalizare.

În epoca contemporană asistăm la o accentuare a acestui fenomen. Manifestată din ce în ce mai pregnant în ultimele decenii ale acestui secol accentuarea acestuia a avut drept consecință transformarea radicală a vieții economice, transformare care „sfidează percepția și adaptarea. Este mai multă schimbare decât putem digera”².

Lumea contemporană este marcată în prezent de multiple mutații de fond care remodelează ansamblul de interdependențe pe baza cărora societatea evoluează.

Dacă până la începutul anilor '80 relațiile economice internaționale erau caracterizate de fenomenul internaționalizării, adică de deschiderea crescândă a economiilor față de schimburile externe de bunuri, servicii și capitaluri, sfârșitul secolului XX marchează o nouă etapă a acestui proces cunoscută și sub numele de „globalizare” în literatura economică anglo-saxonă sau „mondializare” în cea francofonă.

Fenomenul globalizării a avut drept consecință transformarea radicală a vieții economice. Acest proces este fără precedent: generalizarea economiei de piață, creșterea producției, a producției și a nevoilor, circulația informațiilor, produselor, a oamenilor și a capitalurilor, implementarea de sisteme tehnice din ce în ce mai performante, creșterea cantității de deșeuri etc.

”Globalizarea reprezintă procesul prin care distanța geografică devine un factor tot mai puțin important în stabilirea și dezvoltarea relațiilor transfrontaliere de natură economică, politică și socioculturală³. Rețelele de relații și dependențele dobândesc un potențial tot mai mare de a deveni internaționale și mondiale.”⁴

¹ A se vedea David Malin Roodman, *Edificarea societății durabile*, în *Starea Lumii/1999 - Probleme globale ale omenirii*, Ediție milenară, coordonată de Lester Brown, Editura Tehnică, București, 1999, p.223 și urm.

² Mircea Malița, *Zece mii de culturi, o singură civilizație. Spre geomodernitatea secolului XXI*, Editura Nemira, 1998, București, p.13.

³ „Națiunile state au dobândit majoritatea puterii lor în secolul al XX-lea ceea ce a încheiat un proces inițiat cu multe secole în urmă. Cu toate acestea forțele globalizării și ale localizării-care transcend frontierele naționale, dinspre interior și dinspre exterior au făcut ca noțiunile legate și de teritorialitate să treacă în planul al doilea. Statele continuă să fie protagoniști importanți, dar ele sunt sfidate tot mai mult de corporațiile dezinținate care operează în întreaga lume, de coaliții

Analizii fenomenului în discuție au formulat o serie de întrebări ce s-au constituit a reprezenta jaloarele cercetării și anume: este globalizarea un fenomen întâmplător depinzând exclusiv de voința unor factori de decizie economică sau, mai ales, a unor factori politici care ocupă vremelnic poziții dominante pe plan național sau internațional?⁵ Ar putea sau ar trebui oprit cursul globalizării? Și dacă s-ar încerca un răspuns afirmativ, care ar fi modalitățile în care acesta s-ar concretiza?⁶

În ciuda modurilor diferite de abordare, în răspunsurile formulate se regăsește invariabil determinarea obiectivă a procesului globalizării, determinări ce pot fi înțelese prin adâncirea interdependențelor economice, consecință a adâncirii diviziunii mondiale a muncii.

Procesul globalizării nu este nou, el nu constituie o ruptură în evoluția seculară a economiei. Dezvoltarea interdependențelor între economiile naționale ale planetei nu este nouă în natura sa, ci prin intensitatea sa.

Tendința de globalizare a piețelor semnifică o accelerare și totodată o aprofundare internaționalizării, însoțită de o mai mare mobilitate internațională a resurselor și o concurență crescută. Ea reprezintă de asemenea extinderea piețelor dincolo de granițele naționale și crearea treptată a unei piețe unice la scară planetară. La baza acestei evoluții se află revoluția tehnico-științifică în domeniul informației și comunicării ce a marcat sfârșitul secolului XX, liberalizarea schimburilor la scară mondială, extinderea activității corporațiilor transnaționale, integrarea economică interstatală.

Având în vedere complexitatea fenomenului globalizării și a consecințelor sale, tot mai mulți specialiști se pronunță în zilele noastre pentru luarea în considerare a ambelor sale fațete. Scoțând în evidență avantajele incontestabile ale schimburilor economice libere, fără obstacole, între națiuni, susținătorii globalizării pun accentul preponderent pe avantajele generate de globalizare cum ar fi: creșterea productivității și îmbunătățirea nivelului de viață prin reducerea costurilor de producție și comercializare (ca urmare a economiilor de scară), ușurarea derulării tranzacțiilor (în cadrul cărora schimbul de mărfuri se face aproape în timp real cu negocierea, apelându-se la sisteme moderne de comunicații – fax, internet, etc.), creșterea vitezei derulării operațiunilor comerciale, financiare și tehnologice, crearea unor piețe noi detașate de anumite surse sau zone tradiționale etc.

Pe de altă parte însă globalizarea poate constitui o sursă de amenințare a locurilor de muncă prin deschiderea granițelor față de produsele din import mai competitive, ori prin concedieri masive de personal consecință a fuziunii marilor corporații industriale sau poate fi o sursă de dezordine financiară prin intermediul capitalurilor speculative. Aceste trăsături generează implicații vaste și uneori imprevizibile asupra principalelor piețe internaționale, făcând ca efectele globalizării să constituie subiectul unor ample controverse⁷.

În contextul procesului contemporan al globalizării are loc multiplicarea raporturilor de comerț internațional și, ca o consecință, multiplicarea formelor de organizare a participanților la comerțul internațional. Globalizarea a fost posibilă datorită eliminării rapide a barierelor comerciale și liberalizării capitalului.

Schimbul de bunuri între țări a devenit o reflectare a economiei mondiale, prin sfera cuprinzătoare de manifestare pe care a dobândit-o, influențând vizibil dezvoltarea economiei fiecărui stat. Creșterea dependenței statelor lumii de bunurile și serviciile produse de fiecare dintre acestea a determinat sporirea intereselor companiilor producătoare pentru extinderea activităților la nivel internațional. Importanța piețelor externe este cu atât mai mare cu cât majoritatea întreprinderilor sunt angrenate într-un proces de dezvoltare care le obligă să găsească noi oportunități de afaceri în alte țări, pe măsură ce piețele interne se maturizează și se îngustează.

Curențele comerciale și financiare manifestate pe piața mondială, fluxurile de informații și transformările tehnologice înregistrate continuă să creeze o interdependență din ce în ce mai strânsă între economiile tuturor țărilor lumii. Economiiile naționale sunt supuse unor presiuni concurențiale din ce în ce mai crescute, forțele pieței jucând un rol foarte important în stabilirea criteriilor de supraviețuire sau dominație pe piață.

internaționale, de organizații neguvernamentale, de mersul tehnologiei.” – a se vedea Michael Renner, *Încheierea conflictelor violente*, în *Starea Lumii nr.1/1999*, loc.cit., p.221.

⁴ Bari Ioan, "Globalizare si probleme globale", Editura Economica, Bucuresti, 2001.

⁵ Este semnificativă analiza efectuată în acest sens American State for Institute (1999 Report, p.31 și urm.)

⁶ Stephen Joy , *Questioning the chilleminm: A Rationalist's Guide to Precisely Arbitrary Countdown*, Harmony Books, New York, 1997, p.11 și urm.

⁷ *Globalizarea și războiul economic*, articol disponibil pe internet: www.globalizarea.com.

Preocupați de palierele pe care evoluează procesul globalizării, majoritatea cercetătorilor au căzut de acord că două dintre acestea sunt de o importanță remarcabilă;

- a) concentrarea proceselor economice și comerciale;
- b) structurarea unor instituții care să faciliteze aceste procese.

În legătură cu acest din urmă aspect, deși nu face obiectul de studiu în prezentul demers, nu putem să nu remarcăm rolul OMC⁸ în facilitarea integrării țărilor în sistemul comercial mondial (chiar dacă încadrarea se realizează la niveluri diferite), după cum este imposibil de ignorat rolul Conferinței Națiunilor Unite pentru Comerț și Dezvoltare și al Comisiei Națiunilor Unite pentru Dreptul Comercial Internațional.

Globalizarea înseamnă modalitatea rapidă în care se face schimbul economic, social și tehnologic, transfrontalier în condițiile societății capitaliste. Globalizarea înseamnă în același timp competitivitate asigurată prin reducerea continuă a costurilor.

Comerțul internațional și investițiile au constituit motorul creșterii mondiale în ultimii 50 de ani. Tonele de mărfuri comercializate în întreaga lume au crescut de 16 ori din 1950 demonstrând micșorarea obstacolelor, creșterea comercializării serviciilor este și mai mare. Mulți oameni cred că exporturile creează slujbe, iar importurile costă slujbe și prin urmare există o logică în existența obstacolelor împotriva importurilor. Țările care au micșorat barierele comerciale își concentrează energiile lor naționale în industriile în care excelează, de unde ele au un avantaj internațional.

Globalizarea este un proces complex prin care, în general, economiile naționale se integrează, unele direct, altele prin intermediul grupărilor regionale, în economia mondială prin mai multe canale principale precum: circulația transfrontalieră a capitalului, a mărfurilor, a tehnologiei, a informațiilor.

Globalizarea nu este un proces liniar, ci unul contradictoriu cu avantaje și dezavantaje, cu câștigători și perdanti, cu bogăție și sărăcie, șomaj, inegalități economico-sociale, cu interferențe între integrările regionale și organismele globale, cu diferiți actori ai vieții politico-economice și sociale precum: state, CTN, instituții și organisme supranaționale și internaționale. Sigur că, în acest context, analizându-se provocările globalizării în epoca actuală, nu se putea ignora identificarea raportului existent între acest fenomen și procesul integrării europene, fapt ce a generat o multitudine de dezbateri pe plan continental și mondial⁹.

Cei mai prestigioși analiști ai evoluției lumii contemporane atrag atenția asupra impactului globalizării și integrării europene în configurarea și dezvoltarea schimburilor comerciale continentale și mondiale¹⁰.

Fără îndoială una din cele mai însemnate schimbări în comerțul european și mondial o constituie deschiderea piețelor din Centrul și Estul Continentului, aceasta reprezentând miza economică a lărgirii spre este a Uniunii Europene, întrucât are drept consecință consolidarea economiei europene prin structurarea unei întinse piețe continentale în care se derulează schimburi comerciale de o amploare fără precedent.

Această deschidere s-a realizat din dorința țărilor respective de a rupe cu strategiile de dezvoltare autarhică ce puteau să le conducă la eșecuri¹¹.

Comerțul european nu se dezvoltă într-un cadru regional închis, ci prin conectarea permanentă la economia mondială¹². Tocmai, de aceea, politicile comerciale ale Uniunii Europene trebuie să țină seama de exigențele economice globale, deoarece globalizarea economiei și comerțului produce o schimbare substanțială a dimensiunii și structurilor întreprinderilor și piețelor, a relațiilor industriale și a localizării investițiilor.

⁸ OMC – *Organizația Mondială a Comerțului* a fost înființată la 1 ianuarie 1995 pentru a înlocui *Acordul general asupra tarifelor și comerțului* (GATT- General Agreement on Tariffs and Trade) care cuprindea o serie de tratate comerciale încheiate la sfârșitul celui de-al doilea război mondial cu scopul de a facilita comerțul liber. OMC este organizația internațională responsabilă cu supervizarea acordurilor care definesc „regulile comerciale” dintre statele membre în vederea reducerii și abolirii barierelor comerțului internațional.

⁹ Între aceste dezbateri se remarcă prin profunzimea analizei și prin concluziile desprinse, Conferința Internațională: „Globalizarea și Construcția europeană”, Villette, Franța, 4 noiembrie 1999.

¹⁰ Leon N.Lindberg, *The Political Dynamics of European Integration*, Standford University Press, Oxford University Press, 1963; Karl W. Deutsch, *Political Community at the International Level, Problems of Definition and Measurement*; Joseph S. Nye Jr., *What new World Order?*, în „Foreign Affairs”, Vol.71, No.2, Spring, 1992; R.G. Lipsey, *The Theory of Customs Union: A General Equilibrium Analysis*, Weidenfield and Nicholson, London, 1970.

¹¹ Christian Sautter, *Mizele reglării comerciale internaționale*, Expunere la Conferința Internațională: „Globalizarea și Construcția Europeană”, Villette, 4 noiembrie 1999.

¹² Interdependența și complementaritatea fiind cele două coordonate fundamentale ale comerțului european și mondial.

Politicile comerciale ale Uniunii Europene sunt integrate în evoluțiile de ansamblu pe piețele de capital, luând în considerare particularitățile acestor piețe la scară mondială. Analizele efectuate au pus în evidență că globalizarea sistemului financiar și creșterea exponențială a mișcărilor de capital pe termen scurt sunt lipsite de un cadru de reglare care să le facă previzibile. S-a constatat că mai mult de 90 la sută din aceste fluxuri de capital se realizează în perioade de timp mai scurte de o săptămână și nu mai corespund operațiunilor clasice de schimburi de bunuri și servicii.

În elaborarea politicilor comerciale, Uniunea Europeană urmează să valorifice „noile spații de oportunități, complet noi, care permit inițiative transformatoare de dimensiuni extraordinare” prin extinderea progresului științific și tehnologic în epoca globalizării¹³.

În acest context s-a subliniat că Organizația Mondială a Comerțului trebuie să aibă un rol mai activ în promovarea unor reguli precise și echitabile în derularea schimburilor comerciale.

S-a ajuns la concluzia că Organizația Mondială a Comerțului trebuie să promoveze „transparența în negocieri”, deoarece negocierile comerciale, derulate „într-o confidențialitate organizată” au dus la rezultate nedorite¹⁴.

Globalizarea este un proces necesar și obiectiv. A nu ține seama de existența globalizării și a te plasa în afara acestui proces, în calitate de stat-național sau firmă, înseamnă a te condamna la izolare și stagnare.

Integrarea în economia mondială contribuie la îmbunătățirea mediului prin promovarea creșterii, prin creșterea veniturilor, prin îmbunătățirea dreptului de proprietate și printr-o folosire mai eficientă a resurselor.

Globalizarea este o realitate ce trebuie asumată și analizată cu atenție, extrăgând concluzii din activitatea celor care au de câștigat de pe urma acestui proces, sesizându-i carențele și anticipând posibilele căi de evitare sau corectare a efectelor negative. Ritmul rapid al schimbărilor indus de globalizare generează noi și imense oportunități pentru cei capabili să găsească răspunsurile corespunzătoare noilor condiții, dar și expune la noi și grave riscuri pe cei ce nu se pot adapta.

Globalizarea ridică complexe și acute probleme și întrebări, invită la reflecții și scenarii (ipoteze), privind evoluția societății viitoare, care îi angajează în modalități și cu responsabilități diferite pe politicieni și guvernanți, pe economiști și sociologi, pe președinții și managerii unor instituții suprastatale și internaționale.

Creșterea populației Terrei pune numeroase probleme referitoare la asigurarea hranei, locuințelor, locurilor de muncă, educației, sănătății.

Între sfidările globalizării se numără, pe de o parte, liberalizarea piețelor, a comerțului internațional, a circulației capitalului, tehnologiilor, informațiilor, capabile să genereze o creștere economică fără precedent, iar pe de altă parte, globalizarea aduce cu sine o lume a inegalităților economico-sociale, în care decalajul între țările puternic industrializate și majoritatea țărilor în dezvoltare, între categoria cea mai bogată și categoria cea mai săracă se adâncește continuu.

¹³ La Conferința Internațională privind „Globalizarea și Construcția europeană” s-a subliniat că „în spațiul internațional este nevoie să se consolideze instrumentele de acțiune conjugată”, observându-se, în acest sens, rolul Grupului țărilor industrializate (G7) „care a știut să răspundă șocului crizelor financiare prin acțiuni concrete și rapide”, Christian Sautter, *Mizele reglării comerciale internaționale*, Expunere la Conferința Internațională: „Globalizarea și Construcția Europeană”, Villette, 4 noiembrie 1999, p.4.

¹⁴ Protestele de la Seattle, Davos, Bangkok, Washington, Melbourne și Nisa au fost determinate „tocmai de absența transparenței negocierilor comerciale ale Organizației Mondiale a Comerțului”. La Conferința Internațională de la Villette s-a relevat că se impun ca Organizația Mondială a Comerțului să fie mai generoasă, acceptând „inițiativa Uniunii Europene vizând acordarea accesului liber pentru cvasi-totalitatea produselor ieșite din țările mai puțin avansate”, Christian Sautter, *Mizele reglării comerciale internaționale*, Expunere la Conferința Internațională: „Globalizarea și Construcția Europeană”, Villette, 4 noiembrie 1999, p. 5-6. A se vedea și Dumitru Mazilu, *Globalizarea și integrarea europeană. Impactul asupra schimburilor economice și raporturilor juridice de comerț internațional*, în RDC nr.4/2001, Editura Lumina Lex, București, p.146.